

Selin ARSLANHAN MEMİŞ¹

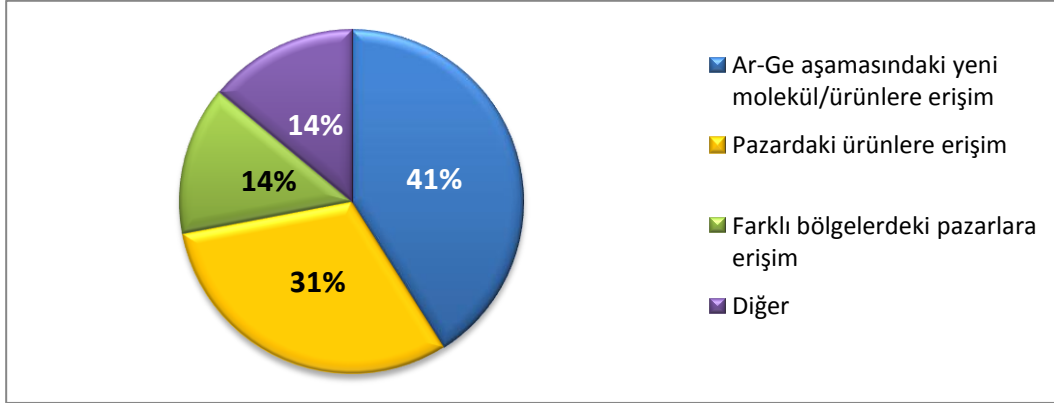
Yaşam Bilimleri ve Sağlık Politikaları Analisti

Biyoteknolojide son yıllarda artan birleşme ve satın alma işlemleri ne anlama geliyor?

Geçtiğimiz günlerde Pfizer'in AstraZeneca'yı satın almak üzere verdiği teklif, dikkati ilaç sektöründe sayıları artan birleşme ve satın alma işlemleri üzerine çekti. İlaç Ar-Ge'sinde başarı oranlarının giderek düşmesi, patent süreleri dolan ilaçlar, fiyat ve bütçe tedbirleri gibi nedenlerle, pazar paylarında kayıp riski ile karşılaşan büyük ilaç şirketleri karlılıklarını ve konumlarını korumak amacıyla birleşme ve satın alma işlemlerine yöneldiler. Son yıllardaki birleşme ve satın almaların büyük çoğunluğunda amaç, yeni molekül ve ürünlere erişerek konumunu koruyabilmek ya da karlılığını ve pazar payını arttırmaktı. 2012 yılında ilaç sektöründeki birleşme ve satın alma işlemlerine baktığımızda, 500 milyon dolar ve üzerinde gerçekleşen işlemlerin yüzde 41 'inde amacın Ar-Ge aşamasındaki yeni molekül/ürünlere erişim olduğunu görüyoruz (Şekil 1). Yüzde 31 'i ise pazara çıkmış ürünleri şirketlerin kendi ürün portföylerine katma isteğiyle yapılmış.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1280/Selin+Arslanhan+Memis>

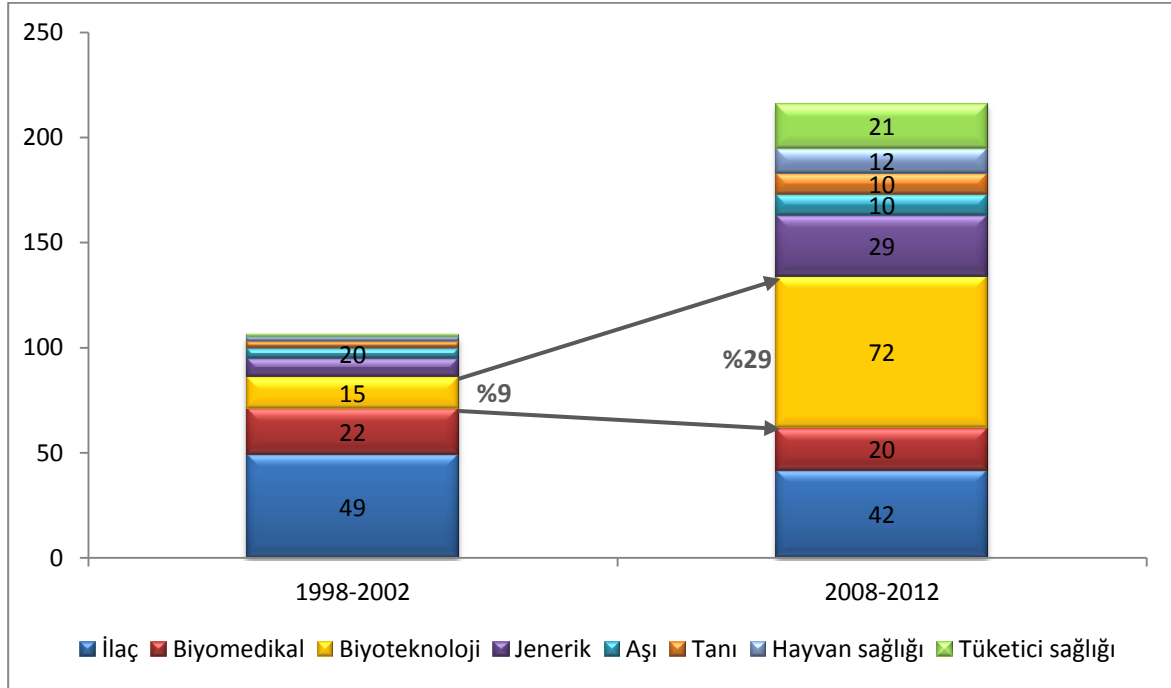
Şekil 1. 2012 yılında ilaç sektöründeki birleşme ve satın alma işlemlerinin (>500 milyon dolar) gerçekleşme amaçları

Kaynak: IMAP, 2013

Birleşme ve satın almaların artışıdaki bir diğer önemli neden ise, biyoteknolojinin gelişmesi ve sektörde yaygınlaşması ile birlikte, ilaç sektöründe değişen iş modelleri. Biyoteknolojik ilaçların ilaç pazarındaki payı giderek artıyor, 2012 yılında yüzde 18'e ulaştı. Önümüzdeki yıllarda da biyoteknolojik ilaç pazarının diğer ilaçlara göre daha hızlı büyümeyi sürdüreceği tahmin ediliyor. Biyoteknolojinin ilaç Ar-Ge süreci için artık zorunluluk haline gelmesiyle, büyük ilaç şirketleri küçük biyoteknoloji şirketleriyle daha fazla işbirliği yapıyorlar. Biyoteknoloji, temel araştırma kısmı oldukça yoğun, daha karmaşık ve zorlu bir Ar-Ge sürecini içerdiğinden, tek alana/mekanizmaya odaklı çalışan küçük biyoteknoloji şirketleri ile çalışmak verimlilik için önemli hale geldi. Bu durum biyoteknoloji şirketlerinin değerini arttırdığı gibi, yeni moleküllere erişim sağlamak isteyen büyük ilaç şirketlerinin birleşme/satın alma işlemlerini de arttırmaya devam ediyor. Dünyanın en büyük 20 ilaç şirketinin birleşme/satın alma işlemleri içinde biyoteknolojinin payı, 1998-2002 döneminde 15 işlemlerle yüzde 9 iken, 2008-2012 döneminde 72 işlemlerle yüzde 29'a ulaştı (Şekil 2). Bu değişim ilaç sektörü için biyoteknolojinin giderek artan önemine işaret ediyor.

Şekil 2. Dünyanın ilk 20 ilaç şirketinin birleşme/satın alma işlemlerinin hedef alana göre dağılımı (1998-2002 ve 2008-2012)

Kaynak: Cepton Strategies, 2013

İlaç sektöründeki biyoteknoloji birleşme/satın trendlerini, önümüzdeki dönemde diğer endüstrilerde de sıkça göreceğiz. Biyoteknolojinin son yıllarda etki etmediği endüstri neredeyse yok. Bu nedenle Türkiye'nin de bir an önce biyoteknolojide kendini konumlandırması, bu çağın dışında kalmamak için son derece önemli. Biyoteknolojide sadece Ar-Ge yapabilmek için değil, üretim yapabilmek için de öncelikli şart beşeri sermaye, bilgi birikimi ve teknolojik alt yapı. Bunları sağlayamayıp bu çağın dışında kalanlar sadece kullanıcı olmaya mahkum. Kullanıcı olmak bile transgenik gıdalarda yaşadığımız gibi gerekli düzenlemeleri yapabilmek, gerekli bilimsel argümanları geliştirebilmek için biyoteknolojiyi anlamayı ve bilmeyi gerektiriyor. Türkiye'nin biyoteknolojide bir an önce rekabet edebileceği odak alanlar belirlemesi ve gerekli adımları atması gerekiyor.

Dünyada biyoteknolojide de rekabet giderek artıyor. Ülkeler biyoteknoloji yatırımlarını çekebilmek için odak alanlarını ve stratejilerini belirlemiş ve yatırım ortamlarında gerekli adımları atmış durumdalar. Doğru adımları atan ülkelere biyoteknoloji yatırımları yapılmaya devam ediyor. Birleşme/satın almaların yoğunlaştığı ve yatırımların arttığı ülkeler listesine her geçen yıl yenileri ekleniyor. Yine ilaçtan örnek vermek gerekirse, ilaç sektöründe biyoteknoloji yatırımlarının 2009 ve 2010 yıllarında dağılımlarına baktığımızda (Tablo 1), en fazla yatırım alan ülkeler arasında 2010 yılında Rusya, Brezilya ve Polonya'nın dahil olduğunu görüyoruz. Türkiye yine listede yok.

Biyoteknolojide son yıllarda artan birleşme ve satın alma işlemleri ne anlama geliyor?

Tablo 1. İlaç sektöründe biyoteknoloji yatırımlarının dağılımı (2009 ve 2010)

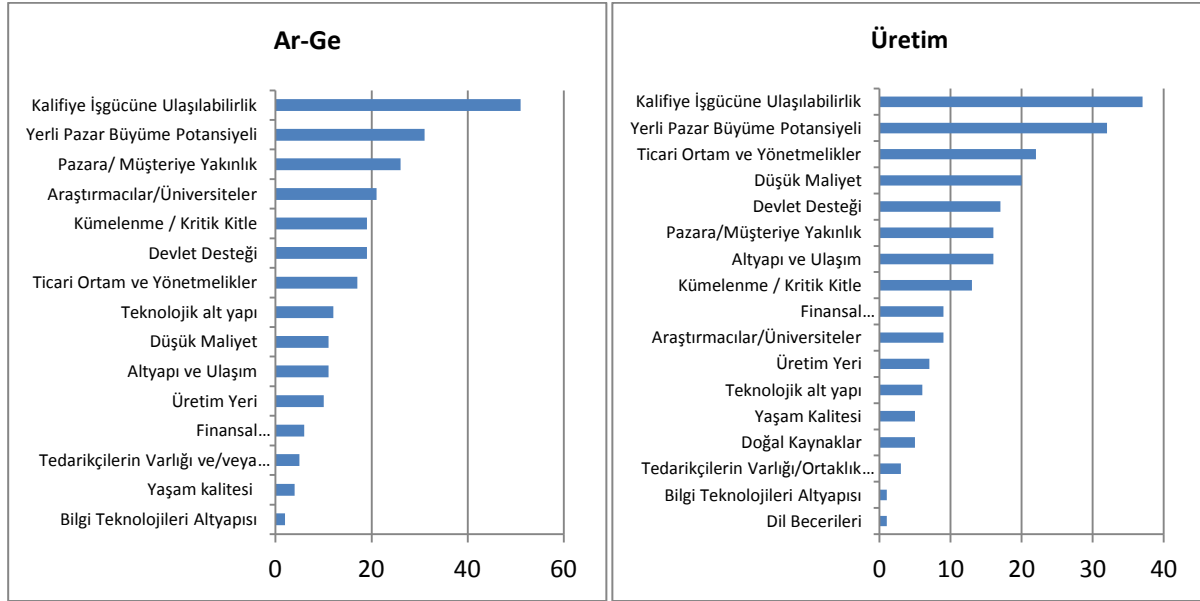
Ülkeler-2009	Yatırım (proje) sayısı	Ülkeler-2010	Yatırım (proje) sayısı
ABD	40	ABD	38
İngiltere	30	Çin	27
Çin	27	İngiltere	22
Hindistan	22	Hindistan	16
Almanya	20	Rusya	14
İrlanda	18	Polonya	14
Singapur	18	Almanya	11
Belçika	10	İrlanda	10
Kanada	10	Belçika	8
Fransa	10	Brezilya	8

Kaynak: fDi Intelligence

İlaç sektöründe bu biyoteknoloji yatırımlarını yapan şirketlere yatırım yeri seçme kriteri bir anketle sorulduğunda, hem Ar-Ge hem üretim yatırımları için en önemli faktör “kalifiye işgücüne ulaşılabilirlik” çıkıyor (Şekil 3). Biyoteknolojide sadece üretim de yapmak isterseniz beceri setinizin belirli bir seviyeye ulaşmış olması gerekiyor. Biyoteknolojide yetişmiş insan gücüne sahip olmak gerekiyor. Bir önceki değerlendirme notunda² kullandığımız OECD göstergesinde de yer aldığı gibi, yaşam bilimleri olmadan biyoteknoloji ve ilaç patentleri de olmuyor. Bilgi birikimi ve beşeri sermaye açısından yaşam bilimlerinin güçlü olmadığı ülkelerde biyoteknoloji ve ilaç Ar-Ge'si yatırımları da yapılmıyor. Yani aşağıdaki grafiklerde de görüldüğü üzere vergi muafiyetleri, teşvik paketleri bu katma değerli alanlar için yetmiyor. O teşvikleri artık neredeyse her ülke veriyor zaten. Güçlü bilimsel ortam ve bunu koruyacak fikri mülkiyet hakları da olmadan olmuyor.

² Selin Arslanhan Memiş, “Temel Bilimlere İlişkin Bir Değerlendirme”, TEPAV Değerlendirme Notu, 2014.
http://www.tepav.org.tr/upload/files/1400837142-2.Temel_Bilimlere_Iliskin_Bir_Degerlendirme.pdf

Şekil 3. İlaç sektöründe biyoteknoloji yatırımlarını çekmek için etkili faktörler (Yatırım yapan şirketlere yapılan anket sonuçları)

Kaynak: fDi Intelligence

Türkiye'de özellikle son yıllarda, ilaç sektörü üzerine sadece maliye politikası aracı olarak düşünüyoruz. Neredeyse tek konuştuğumuz fiyat, kur ve iskonto. Henüz ruhsat almamış ya da fiyatından dolayı geri ödeme listesine giremeyen birçok yenilikçi biyoteknolojik ilaç TEB (Türkiye Eczacılar Birliği) aracılığıyla getiriliyor. Bunlar, Türkiye pazarında yer almayan ilaçlar. Bu liste son yıllarda o kadar kabardı ki, TEB artık ithalat rakamlarıyla Türkiye'nin en fazla ithalat yapan ilaç şirketleriyle yarışır hale geldi. Bunlar sürdürülebilir çözümler değil. Türkiye'nin, pazarında olmayıp ihtiyaç duyulduğunda TEB aracılığıyla daha yüksek fiyatlara getirilen ilaçlar ile bütçede tasarruf etmeyi umması bu çağın yöntemi değil.³ Yukarıdaki yatırım listelerine girememesinin bir nedeni de bu olsa gerek, Türkiye artık bu konuda kötü bir üne sahip. Türkiye'nin ilaç alım politikalarını, bir sanayi politikası aracı olarak kullanmayı öğrenmesi gerekiyor. Birleşme ve satın alma trendleri ve artan yatırımlar biyoteknolojinin önümüzdeki dönemde yerine işaret ediyor. Türkiye'nin bu çağın gerisinde kalmamak için bir an önce rekabet edebileceği odak alanları belirlemesi ve fırsat yaratabileceği niş alanlar oluşturması gerekiyor. Bu odak alanları da her yönüyle (eğitim, temel bilimler, kalifiye iş gücü, fikri mülkiyet hakları, pazar erişim koşulları) ele alıp gerekli adımları bir an önce atması oldukça önemli. Önümüzdeki günlerde ABD'de yapılacak dünyanın en büyük biyoteknoloji organizasyonu BIO 2014'ü başlangıç olarak kabul edip BIO 2015'e kadar tüm hazırlıklarımızı tamamlamak anlamlı olacaktır.

³ Selin Arslanhan Memiş, "Türkiye Pazarında Bulunamayan İlaçlara İlişkin Durum Tespiti", TEPAV Değerlendirme Notu. http://www.tepav.org.tr/upload/files/1368469407-9.Turkiye_Pazarında_Bulunamayan_Ilaclara_Iliskin_Durum_Tespiti.pdf